

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:1738

av **Hans Linde m.fl. (V)**

Kurdistan

1 Innehåll

1	Innehåll	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	3
3.1	Kurdistans historia – en historia av förtryck och kamp	3
4	Situationen i Kurdistan i dag	4
4.1	Turkiet	4
4.2	Syrien	6
4.3	Irak	7
4.4	Iran	9
4.5	Kvinnornas situation i Kurdistan	9
5	En svensk utrikespolitik för kurdernas rättigheter	10

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, både som enskilt land och som medlem i EU, bör sätta press på Turkiet att respektera den kurdiska befolkningens mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, både som enskilt land och som medlem i FN och EU, bör verka för att åtalerna mot HDP:s parlamentariker läggs ned och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera i EU för att förhandlingarna om ett turkiskt medlemskap i EU villkoras med att våldet och repressionen mot oppositionella upphör och att alla som fängslats på politisk grund frigges och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som medlem i EU bör verka för att PKK stryks från EU:s terrorlista och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, både som enskilt land och som medlem i EU och FN, bör verka för att öka det civila stödet till och återuppbyggnaden av det krigsdrabbade Rojava och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, både som enskilt land och som medlem i EU och FN, bör verka för att Turkiets bombningar och militära angrepp mot kurderna i Syrien upphör och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, både som enskilt land och som medlem i EU och FN, bör kräva att kurderna inkluderas i fredsförhandlingarna i Syrien och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att den 16 mars ska göras till den internationella dagen mot massförstörelsevapen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta ytterligare initiativ för att säkerställa att de styrkor som Sverige utbildar i Irak respekterar krigets lagar och de mänskliga rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör stödja reformarbetet i Irak och försöken att bygga en civil och sekulär irakisk stat och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i FN och EU bör uppmärksamma de omfattande och grova brotten mot kurdernas rättigheter i Iran och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, både som enskilt land och som medlem i FN och EU, bör uppmärksamma de omfattande och grova brotten mot kvinnor och flickor i Kurdistan och stödja de krafter som försvarar kvinnors och flickors mänskliga rättigheter i regionen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad strategi för stärkande av kurdernas rättigheter i samarbete med kurdiska organisationer i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Kurdernas situation har engagerat många vänsterpartister de senaste 40 åren. Vårt engagemang för rättvisa och mänskliga fri- och rättigheter samt kontakten med många kurder har gjort det nödvändigt att kämpa för kurdernas sak. Redan 1977 skrev Vänsterpartiets riksdagsledamot Oswald Söderqvist den första motionen om kurdernas situation i riksdagen. Det var det första bland en lång rad initiativ. Vänsterpartiet följer utvecklingen i Kurdistans olika delar på nära håll, dels genom besök på plats, dels genom kontakter med partier, organisationer och frivilliga krafter.

Fortfarande är behovet stort av länder, organisationer och enskilda individer som ger kurderna sitt stöd i deras kamp för sina grundläggande mänskliga rättigheter – rättigheter som alltfjänt kränks och inskränks. Vänsterpartiet ser att Sverige kan spela en viktig roll i arbetet med att stärka kurdernas rättigheter. Banden är starka mellan Sverige och Kurdistan, inte minst genom alla kurder som i dag är en del av vårt svenska samhälle.

I denna motion har vi haft för avsikt att ge en övergripande bild av vår syn på utvecklingen i Kurdistan. Att lyfta fram varje enskilt fall och händelse som förtjänar att uppmärksammas i kurdernas långa historia av förtryck och kamp låter sig inte göras i en riksdagsmotion; vi har i stället valt att mer övergripande beskriva utvecklingen och lyfta fram ett par enskilda exempel. Vänsterpartiet kommer att fortsätta att i interpellationer, skriftliga frågor, demonstrationer och resor uppmärksamma de omfattande och grova brotten mot kurdernas rättigheter.

3.1 Kurdistans historia – en historia av förtryck och kamp

Vi vet i dag att kurder har funnits i Mellanöstern i över 2 000 år. Det kurdiska folkets historia är på många sätt en historia av förtryck, under Ottomanska riket, under europeisk kolonisation och under de nuvarande staterna efter deras tillblivelse i området. Men det kurdiska folkets historia är också en historia om kamp för rättigheter och identitet.

Efter det första världskriget blev kurderna först lovade ett eget land men sveks av stormakterna i och med freden i Sèvres 1923, vilken fördelade de kurdiska områdena mellan Irak, Turkiet, Iran och Syrien. Det fanns även en mindre kurdisk folkgrupp i dåvarande Sovjetunionen, nuvarande Armenien.

Förtrycket har tagit sig olika former och omfattning under olika tider och i olika stater: förbud att tala och skriva det egna språket, vägran att erkänna de kurdiska folkens nationella och mänskliga rättigheter, våld, folkfördrivningar och folkmord.

I dag lever 25 till 30 miljoner kurder i Kurdistan, som är delat mellan Irak, Turkiet, Iran och Syrien. En mindre grupp kurder finns i Armenien. Stora grupper kurder lever också i andra delar av världen, bl.a. i Sverige, drivna på flykt undan övergrepp, förföljelser och i vissa fall rena utrotningskampanjer.

4 Situationen i Kurdistan i dag

4.1 Turkiet

Turkiets moderna historia har präglats av landets oförmåga att erkänna sig som ett mångetniskt och mångkulturellt land. Tillsammans med landets kristna minoriteter har kurderna utsatts för ett omfattande förtryck i försök att utplåna kurdernas kultur, språk och identitet. Detta har tagit sig uttryck i en hårdför assimileringspolitik som periodvis övergått till en ren fördrivning av kurderna. Kurderna har svarat med att organisera sig för att kräva sina rättigheter, en politisk kamp som i vissa fall inneburit väpnade uppror.

I dag lever mellan 11 och 14 miljoner kurder i Turkiet. Landets resurser är starkt ojämnt fördelade till kurdernas nackdel, och det politiska systemet är konstruerat för att exkludera kurderna från deltagande i de parlamentariska församlingarna. Ett sådant exempel är landets 10-procentsspärr vid valet till parlamentet. Den har varit effektiv för att utestänga kurdiska partier från politiskt inflytande.

Sedan början av 1980-talet har östra Turkiet härjats av ett blodigt inbördeskrig mellan den turkiska armén och den kurdiska väpnade gruppen PKK. Under decennier av väpnad konflikt har alla sidor brutit mot krigets lagar och begått övergrepp, men det råder ingen tvekan om grundorsaken till konflikten. Den turkiska regeringens förtryck mot kurderna och ovilja att erkänna kurdernas rätt till sitt språk, kultur och politiskt inflytande har genom decennier underblåst konflikten.

Fredliga försök att uppmärksamma situationen för kurderna har mötts med repression. Partier som försvarat kurdernas rättigheter och försvarat en fredlig lösning med PKK har gång på gång utsatts för förföljelser, valfusk och förbud, exempelvis mot partier som Hadep, Dehap och DTP. Så sent som 2014 förbjöds BDP, trots att partiet då representerades av ett 30-tal folkvalda i det turkiska parlamentet.

Även ett stort antal enskilda kurdiska politiker har utsatts för hård repression. Leyla Zana var 1994 den första kurdiska kvinnan att väljas in i det turkiska parlamentet, men redan efter att hon svurit parlamentseden greps hon för att ha talat kurdiska och haft ett hårbånd med de kurdiska färgerna. Hon frigavs först 2004 och har fått Sacharovpriset från Europaparlamentet.

2013 föddes förhoppningar om en fredlig lösning på konflikten i Turkiet. Samtal inleddes mellan PKK och den turkiska regeringen och eldupphör utlystes. EU och Sverige förhöll sig passiva till försöken att nå en lösning. I dag är det uppenbart att omvärlden försatt en möjlighet att bidra till fred i Turkiet. Samtalen är nu avbrutna.

1998 greps PKK-ledaren Abdullah Öcalan. Han är i dag isolerad på fängelseön Imrali i Marmarasjön utan möjlighet till kontakter med sina advokater eller sin familj. Öcalan kommer att behöva vara en av aktörerna i en framtida fredsförhandling. Isoleringen av Öcalan behöver avbrytas och de turkiska myndigheterna måste garantera honom en rättssäker process.

Den 7 juni 2015 hölls parlamentsval i Turkiet och vänsterpartiet HDP tog plats i parlamentet med ett tydligt budskap om ett slut på konflikten i östra Turkiet. President Erdoğan besvarade det växande folkliga missnöjet i Turkiet med ökad repression och attacker mot oppositionella röster. Över 400 av HDP:s kontor attackerades, tusentals oppositionella, journalister och aktivister fängslades och i östra Turkiet trappades våldet upp. Sverige bör, både som enskilt land och som medlem i EU, sätta press på Turkiet att respektera den kurdiska befolkningens mänskliga rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den 20 maj beslutade det turkiska parlamentet att häva immuniteten för ett stort antal av landets demokratiskt valda parlamentsledamöter. Beslutet var tydligt riktat mot vänsterpartiet HDP. Nu riskerar i stort sett alla av HDP:s 59 parlamentariker att ställas inför rätta. I de flesta fall handlar det om tydliga politiska åtal om förolämpning av presidenten eller ”propaganda för terrororganisation”. Sverige bör, både som enskilt land och som medlem i FN och EU, verka för att åtalen mot HDP:s parlamentariker läggs ned. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Efter den misslyckade militärkuppen i Turkiet i juli 2016 har förtrycket hårdnat ytterligare. Erdoğan har tydligt utnyttjat militärkuppen för att stärka sin egen position och kraftfullt slå mot alla oppositionella krafter.

Trots att utvecklingen tydligt går åt fel håll i Turkiet har EU valt att snabbt fördjupa samarbetet med landet. Det är tydligt att EU i ljuset av flyktingkrisen i Mellanöstern tycker det är viktigare att Turkiet försvarar för flyktingar att ta sig till Europa än att stå upp för de mänskliga rättigheterna i landet.

Den 29 november höll EU och Turkiet ett gemensamt toppmöte. Trots våldet och övergreppen i Turkiet valde EU att utlova viseringslättnader och att fler kapitel ska öppnas i Turkiets medlemskapsförhandlingar. EU utlovade dessutom ett omfattande ekonomiskt stöd till Turkiet för att de ska stoppa flyktingar från att ta sig in i unionen. Vänsterpartiet utvecklar sin kritik mot flyktingavtalet mellan EU och Turkiet i motion 2016/17:1200 En mänsklig och välkomnande flyktingpolitik.

Vänsterpartiet anser att Turkiet, som övriga länder i Europa, ska ha möjlighet att bli medlemmar i EU den dagen man uppfyller kraven på demokrati och mänskliga rättigheter och under förutsättning att befolkningen i Turkiet stödjer ett medlemskap. I dag befinner sig Turkiet dock mycket långt från att uppfylla ens de mest grundläggande kraven för att kunna bli medlemmar i EU. En förutsättning för fortsatta förhandlingar om ett medlemskap i EU är att man ställer tydliga krav på grundläggande respekt för de mänskliga rättigheterna. Sverige bör agera i EU för att förhandlingarna om ett turkiskt medlemskap i EU villkoras med att våldet och repressionen mot oppositionella upphör och att alla som fängslats på politisk grund frigges. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Efter terrorattackerna den 11 september 2001 mot World Trade Center införde EU en lista över individer och organisationer som klassades som terrorister. Situationen i Turkiet synliggör problemen som EU:s terrorlista skapar. Samtidigt som EU placerar PKK på terrorlistan så fördjupar man samarbetet med president Erdoğan's regering. De dubbla måttstockarna är uppenbara. Det har blivit i det närmsta omöjligt för EU och Sverige att bli en kraft för fred när man vägrar ha någon som helst dialog med en av de stridande parterna.

En förutsättning för att EU och Sverige ska kunna spela en mer aktiv roll för fred i Turkiet är att man häver terrorlistningen av PKK. Att ta bort PKK från terrorlistan innebär inte att man blundar för de övergrepp som de har begått. En långsiktig och hållbar fred i Turkiet kräver att övergrepp och terrorhandlingar utreds, att offren får upprättelse och att de ansvariga ställs inför rätta, oavsett vilken sida eller vilka grupper de stridit för. Sverige bör som medlem i EU verka för att PKK stryks från EU:s terrorlista. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Syrien

Situationen för kurderna i Syrien fick länge generellt betydligt mindre uppmärksamhet än situationen för kurderna i de omkringliggande länderna. I dag beräknas kurderna utgöra 9–12 procent av landets befolkning, motsvarande runt 2 miljoner människor. Även i Syrien har kurderna genom landets historia utsatts för omfattande förtryck och försök med både hård för assimilering och fördrivning.

1961 utropade sig Syrien som en arabisk republik, en tydlig markering mot landets kurdiska minoritet. 1962 genomfördes det s.k. statistikprojektet, vilket resulterade i att mer än 100 000 syriska kurder kategoriserades som utlänningar. Fram till 2011 saknade 300 000 syriska kurder medborgarskap, enligt Human Rights Watch. Förtrycket skärptes ytterligare genom att Bathpartiet tog makten i landet 1963, bl.a. samarbetade Syrien med Irak under Saddam Husseins kampanjer mot de irakiska kurderna. Därefter har en politik där kurderna systematiskt diskriminerats följt och krav på ökad respekt för kurdernas mänskliga rättigheter har bemötts med hård repression.

Protesterna mot regimen i Syrien inleddes i januari 2011. I mitten av mars hade protesterna spridit sig över stora delar av landet och i landets större städer samlades hundratusentals människor med krav på president Bashar al-Assads avgång, demokratiska reformer och social rättvisa. Protesterna var breda, folkliga och fredliga men bemöttes med våld och grova övergrepp från regimen. På många platser deltog kurder aktivt i rörelsen för demokratisering.

I slutet av 2011 utbröt väpnade strider mellan regimen och beväpnade grupper inom den brokiga oppositionen. Striderna har därefter eskalerat och spridit sig till stora delar av landet. Huvudansvaret för det upptrappade våldet vilar på regimen genom dess förtryck och brutala svar på oppositionens inledande demonstrationer.

I juni 2014 utropade Daesh ett kalifat med centrum i Syrien. Daesh kombinerar en fundamentalistisk islamism och sunniarabisk sekterism. Under kriget har man inte visat några gränser när det gäller våld och övergrepp. Kurder och yazidier har varit två särskilt utsatta grupper. Daesh har t.ex. systematiskt utsatt kurdiska och yazidiska kvinnor och flickor för sexualiserat våld och tvångsäktenskap.

De olika kurdiska grupperna i Syrien, bl.a. YPG och YPJ, har det senaste året bekämpat Daesh. De slog tillbaka Daesh i Kobane, befriade ett stort antal städer och byar samt har lyckats kapa av flera av Daeshs viktigaste försörjningsleder till Turkiet. YPG och YPJ har de senaste åren varit de mest framgångsrika krafterna i kampen mot Daesh. Samtidigt har Amnesty rapporterat att de kurdiska styrkorna bland annat tvångsfördrivit icke-kurder från ett tiotal befriade byar och gjort sig skyldiga till godtyckliga arresteringar. Human Rights Watch har kritiserat YPG för att använda sig av barnsoldater. Det är centralt att Sverige i dialog med alla parter i kriget i Syrien understryker vikten av att respektera internationell humanitär rätt och de mänskliga rättigheterna.

Under kriget i Syrien har tre områden med framför allt kurdisk befolkning utropat autonomi i norra Syrien. Dessa områden har i dag blivit en fristad för många flyktingar och de lokala myndigheterna försöker bygga upp ett fungerande samhällssystem. Men Sveriges stöd till dessa områden har varit mycket begränsat, trots att behoven är enorma. Vänsterpartiet anser att omvärlden bör stå för de humanitära insatserna och återuppbyggnaden så att kurderna kan fokusera på att bekämpa Daesh. Sverige bör, både som enskilt land och som medlem i EU och FN, verka för att öka det civila stödet till och återuppbyggnaden av det krigsdrabbade Rojava. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Men de kurdiska styrkorna och deras allierade slåss inte bara mot Daesh. De behöver också försvara sig mot Turkiets bombanfall och mot turkiska marktrupper som gått in i Syrien för att förhindra att kurderna i Syrien ska utveckla självstyre på liknande sätt som kurderna i Irak redan uppnått. Sverige bör, både som enskilt land och som medlem i EU och FN, verka för att Turkiets bombningar och militära angrepp mot kurderna i Syrien upphör. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det finns inte någon militär lösning på krisen i Syrien. Det är bara genom en politisk process som kriget och våldet långsiktigt kan upphöra. FN:s medlemsstater behöver enas om ett gemensamt svar med krav på att de ansvariga för krigsförbrytelser ställs inför rätta och att parterna tvingas till förhandlingsbordet. En politisk lösning behöver inkludera en demokratisk övergång, att Assad lämnar över makten och att Syriens olika etniska och religiösa grupper får sina rättigheter garanterade. Hitintills har företrädarna för de tre autonoma områdena i Rojava inte kunnat delta i försöken till samtal eftersom Turkiet blockerat deras deltagande. Det kommer inte att gå att skapa en hållbar fred i Syrien utan att kurderna inkluderas i processen. Sverige bör, både som enskilt land och som medlem i EU och FN, kräva att kurderna inkluderas i fredsförhandlingarna i Syrien. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Irak

Den södra delen av Kurdistan annekterades officiellt 1925 av Irak. I och med Bathpartiets makttillträde 1968 ökade förtrycket av kurderna i Irak. En av Bathpartiets grunder var panarabism, vilket ledde till systematisk assimilation, arabifiering och etnisk rensning riktad mot den kurdiska befolkningen. Några exempel på grova övergrepp från den irakiska regimens sida är bombningarna av Qaladze 1974 med ca 400 döda civila kurdiska offer, massdeportationer av kurder som bodde vid gränsen till Iran och Turkiet 1975–77 och massmorden av ca 8 000 kurder som tillhörde Barzaniklanen 1983.

Men det värsta exemplet på övergrepp mot kurderna i irakiska Kurdistan/södra Kurdistan var den s.k. Anfalkampanjen 1988. Det exakta antalet offer är inte känt men det rör sig enligt de flesta bedömare om närmare 200 000 dödade kurder. 2012 fastslog riksdagen att ”baserat på forskning och ställningstaganden från organisationer liksom den avkunnade domen i Irak går det att fastställa att Anfalkampanjen är ett folkmord”. Det var ett ställningstagande som Vänsterpartiet arbetat för i åtskilliga år.

Den mest uppmärksammade attacken under Anfalkampanjen var gasattacken mot Halabja den 16 mars 1988 som krävde drygt 6 000 dödsoffer. Tyvärr var gasattacken inte det sista tillfället då en regering valde att använda kemiska stridsmedel. Det finns ett stort behov av att fortsätta att uppmärksamma de kemiska vapnens fruktansvärda konsekvenser. Sverige bör arbeta för att den 16 mars ska göras till den internationella dagen mot massförstörelsevapen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I efterspelet till Gulfkriget 1991 tog kurderna till vapen och kunde utveckla ett regionalt självstyre för de kurdiska delarna av Irak. 1992 etablerades Kurdistan Regional Government (KRG) i Erbil.

Upprättandet av KRG har inneburit ett ökat självbestämmande för kurderna i Irak. Kurdiska företrädare har dessutom samtidigt inkluderats i Iraks styre. För första gången

i Iraks moderna historia har kurder fått möjlighet att uttrycka sin kultur och tala sitt språk utan att riskera förföljelser.

Utvecklingen i KRG har dock inte varit svartvit. Framsteg har gjorts, men samtidigt är utmaningarna många. Vänsterpartiet är starkt oroat över rapporterna om övergrepp mot kvinnor, journalister, hbtq-personer och oppositionella i KRG.

Det senaste året har de politiska konflikterna ökat i KRG efter att Kurdistans demokratiska parti (KDP) försökt förlänga KDP-ledaren Massoud Barzanis mandattid som president för KRG. De övriga partierna protesterade och Barzani svarade bl.a. med att förhindra talmannen i KRG:s parlament, Yusuf Mohammed Sadiq från oppositionspartiet Gorran, från att resa in till Erbil. I oktober besköt KDP:s milisstyrkor demonstranter i Qaladze och Kalar, dödade minst fem och skadade andra, enligt Amnesty International.

Under den tid som norra Irak/irakiska Kurdistan utvecklat sitt regionala självstyre har det blivit möjligt för många kurder som drivits i exil att resa hem antingen för att återvända eller för att besöka sitt hemland. En betydande andel av dessa kurder har svenskt medborgarskap. Det var därför välkommet att Sverige 2011 öppnade ett sektionskansli i Erbil. Det är viktigt att sektionskansliet har resurser och kapacitet att ge konsulärt stöd till svenska medborgare i KRG.

2014 inledde Daesh en offensiv in i Irak. På kort tid kunde man driva tillbaka irakiska regeringsstyrkor, erövra miljonstaden Mosul och hota de kurdiska områdena. I augusti 2014 erövrade man Sinjar och ett stort antal yazidier mördades, tvingades på flykt och utsattes för sexualiserat våld och tvångsäktenskap.

I norra Irak har framför allt olika kurdiska peshmerga-grupper lyckats slå tillbaka Daesh. Sedan 2015 deltar Sverige med 35 personer i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak. Det svenska bidraget är inriktat på utbildning av just peshmerga-styrkor från KRG. Vänsterpartiet har stött insatsen, men ser också med oro på rapporter från Amnesty som beskrivit hur peshmerga schaktat bort, sprängt och bränt ned tusentals hem i områden som man erövrat från Daesh i Ninawa, Kirkuk and Diyala med syfte att fördriva arabiska samhällen eller för att förhindra att araber återvänder till områdena. Enligt Amnesty sker en tvångsförflyttning av civila som skulle kunna vara ett krigsbrott. KRG har tillbakavisat anklagelserna. Kampen mot Daesh måste föras med respekt för internationell humanitär rätt och de mänskliga rättigheterna. Regeringen bör ta ytterligare initiativ för att säkerställa att de styrkor som Sverige utbildar i Irak respekterar krigets lagar och de mänskliga rättigheterna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Irak präglas fortfarande av sviterna efter USA:s anfallskrig 2003, av grannländers destruktiva inblandning i Irak och av de regeringar som efter ockupationen drivit en sekteristisk politik där olika grupper i det irakiska samhället ställts mot varandra.

Den irakiska premiärministern Nuri al-Maliki, som styrde landet mellan 2006 och 2014, valde en väg av splittring och sekterism vilket resulterade i att i synnerhet många sunni-araber upplevde sig missgynnade och förfördelade. Ska utvecklingen i Irak vändas måste regeringen i Bagdad visa i ord och handling att man är en regering för hela landet. Efter decennier av våld, auktoritärt styre och interna motsättningar behövs ett nytt ledarskap och reformer som kan leda till försoning och samling. Den djupt destruktiva sekterismen måste brytas.

Sommaren 2015 började folkliga och fredliga protester sprida sig över Irak. Grundorsaken var ett starkt folkligt missnöje med landets politiska system, där makt fördelats utifrån etnicitet och religion och där folkets möjligheter att påverka begränsats

kraftigt. Iraks nuvarande premiärminister Haider al-Abadi besvarade protesterna med att presentera tre reformpaket. Flera av de föreslagna reformerna går i rätt riktning, men behöver omvärldens stöd. Sverige bör stödja reformarbetet i Irak och försöken att bygga en civil och sekulär irakisk stat. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.4 Iran

Kurderna utgör i dag 4 miljoner av Irans befolkning. Det finns flera historiska exempel på självstyrande kurdiska riken i nordvästra Iran. Både efter första och efter andra världskriget gjordes försök bland kurdiska grupper att utropa självständiga stater i nordvästra Iran. Alla dessa försök slogs brutalt ned av regimen i Teheran.

Shahens styre innebar ett fortsatt förtryck av kurderna och många kurder kom att välkomna revolutionen 1979. Men de förhoppningar som föddes i samband med revolutionen slogs snart i spillror, och förtrycket mot Irans kurder skärptes på många sätt med den nya regimen. Ayatollah Khomeini valde att utlysa jihad mot kurdisk separatism och genomförde omfattande förföljelser i form av fördrivning, utomrättsliga arresteringar och massavrättningar mot kurderna.

Om utvecklingen i andra delar av Kurdistan inger både hopp och oro, så är utvecklingen i Iran entydigt negativ. Den 14 juni 2013 hölls presidentval i Iran. Hassan Rouhani valdes i första valomgången, med stor marginal till övriga kandidater. Rouhani hade under valrörelsen profilerat sig som den tydligaste ”reforminriktade” kandidaten och hans seger födde förhoppningar om åtminstone mindre reformer och ett styre med en annan profil än den tidigare presidenten Mahmoud Ahmadinejads mycket hårdföra styre.

De inledande och små förhoppningar som fanns om Rouhanis styre har på nästa alla punkter grusats. Rouhanis styre har inneburit allt fler och grövre brott mot de mänskliga rättigheterna, repressionen och förföljelsen av oppositionella har tydligt ökat och antalet avrättningar har snabbt ökat. Kurderna är en av de grupper som drabbats hårdast av regimen allt grövre övergrepp. Human Rights Watch rapporterar om utomrättsliga fängslanden av kurder, stängning av kurdiska tidningar och bokförlag, repression mot kurdiska grupper och ett stort antal kurdiska samvetsfångar. Ett mycket stort antal kurder har de senaste åren avrättats. Ofta har de iranska myndigheterna använt anklagelser om narkotikabrott eller ”moharebeh” (fiendskap mot gud) för att fängsla och avrätta kurder som engagerade sig i fristående fackföreningar, vänsterpartier eller kvinnorörelser.

Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i FN och EU uppmärksamma de omfattande och grova brotten mot kurdernas rättigheter i Iran. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.5 Kvinnornas situation i Kurdistan

Genom kurdernas historia av förtryck och uppror har de kurdiska kvinnorna många gånger spelat en central roll. Flera av de rörelser och politiska partier som kämpat för kurdernas mänskliga rättigheter har också lyft kvinnors och flickors rättigheter. Till exempel har HDP i Turkiet en tydlig feministisk profil och har till skillnad från övriga partier i Turkiet ett stort antal kvinnor på ledande poster. Trots det är kvinnornas

situation generellt sett allvarlig i Kurdistan och många kurdiska kvinnor och flickor möter ett dubbelt förtryck, både som kvinna och som kurd. Samtidigt organiserar sig kurdiska kvinnor, ofta med risk för förföljelse och repression, för att med stort mod kräva sina rättigheter. Den kurdiska kvinnorörelsen behöver och förtjänar omvärldens stöd i sitt arbete.

I Iran omfattas de kurdiska kvinnorna av landets starkt kvinnofientliga lagstiftning och är i realiteten från regimens sida betraktade som andra klassens medborgare.

I Irak är lagstiftningen i irakiska Kurdistan underordnad Iraks konstitution, som säger att inga lagar får stå i strid med islam som är den officiella statsreligionen. Vissa framsteg har trots detta gjorts. Kvinnor har fått rätten att ta ut skilsmässa, kvinnor och män har samma rätt till arv, mannens rätt att aga sin hustru har avskaffats, men samtidigt är månggifte fortfarande tillåtet.

Sexualiserat våld och tvångs- och barnäktenskap har kraftigt ökat i Syrien och i flyktinglägren i grannländerna under åren av krig. I spåren av den väpnade konflikten har mödravården kollapsat och mödradödligheten tydligt ökat.

I flera delar av Kurdistan är könsstympning fortfarande förekommande, vilket innebär en grundläggande kränkning av kvinnors och flickors mänskliga rättigheter. I Irak beräknas 60 procent av de kurdiska flickorna könsstympas.

Ett ytterligare allvarligt hot mot de kurdiska kvinnornas rättigheter är hedersrelaterat våld. Det hedersrelaterade våldet bidrar också till att göra situationen för hbtq-personer ytterst utsatt i Kurdistan. Samkönade relationer är dessutom förbjudna i Iran, Syrien och Irak. Det hedersrelaterade våldet är ett enormt samhällsproblem som hittills inte i tillräcklig utsträckning uppmärksammas av de ansvariga myndigheterna i de olika länderna.

Sverige bör, både som enskilt land och som medlem i FN och EU, uppmärksamma de omfattande och grova brotten mot kvinnor och flickor i Kurdistan och stödja de krafter som försvarar kvinnors och flickors mänskliga rättigheter i regionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 En svensk utrikespolitik för kurdernas rättigheter

Även om utvecklingen tydligt skiljer sig åt mellan de olika länderna i Mellanöstern finns det likheter i det förtryck som drabbar kurder i hela regionen. Fortfarande inskränks och kränks kurdernas rätt att tala sig eget språk, uttrycka sin kultur och ta del av andra grundläggande mänskliga rättigheter i regionen.

Dagens gränser har delat upp kurderna i fyra olika länder och inneburit att gamla kontaktvägar brutits och kurderna skiljts från varandra. En del i arbetet med att stärka respekten för kurdernas mänskliga rättigheter behöver därför vara att möjliggöra för ökad kontakt och utbyte mellan kurder inom hela Kurdistan.

Sverige har på många olika sätt nära kontakter med Syrien, Turkiet, Iran och Irak. Vi har i dag ambassader i samtliga fyra länder och bedriver utvecklingsarbete med både Turkiet och Irak. I kölvattnet av kriget i Syrien och Irak har Sverige blivit en stor humanitär aktör i regionen och deltar i en militär insats i Irak. Stora grupper av invandrade kurder lever dessutom i Sverige. Det ger Sverige en möjlighet att spela en positiv roll i arbetet för kurdernas rättigheter i hela regionen. Det är hög tid att Sverige

stärker sitt arbete för kurdernas rättigheter på ett heltäckande sätt. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad strategi för stärkande av kurdernas rättigheter i samarbete med kurdiska organisationer i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Hans Linde (V)

Stig Henriksson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Håkan Svenneling (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Emma Wallrup (V)